

A decorative border surrounds the text, featuring stylized leaves and flowers. The top corners have leafy branches. The vertical sides are filled with intricate floral patterns, including large, stylized flowers and scrolling vines. The bottom corners also feature large floral motifs.

Месигъ

Л.М. Абдалла

КЪИЛЕР

АГЪМЕД ВА ГЪАМДИ	7
АЛЛАГЪДИН КІЕЛ	9
АЛЛАГЪДИН ГАФ	13
АЛЛАГЪДИН КЪУРБАНД	16
ГУНАГЪ	20
ИБРАГЪИМАН ХВА	25
АЛЛАГЪ САД Я	29
АЛЛАГЪ ВА ИНСАН	35
АЛАВА	43

АГЪМЕД ВА ГЪАМДИ

Агъмед са идарада кІвалахал къабулна. Ам вичин кІвалахдилай рази тушир лугъуз жедачир, амма ам вичин чІехидахъ галаз къазвачир. ЧІехида гъар сеферда адаз лугъузвай хъи, гуя са чІавузни Агъмедавай вичин алакьунар къалуриз хъун мумкин туш. Гъар сеферда отделдал са муракаб везифа гьалтайла, чІехиди гъамиша вилик акатзавай ва вири гъуърметни баркалла ада вичиз къачузвай.

Агъмеда кІвалах дегишаруникай садрани-къведра фикирначир. Амма савда чІуруди тир, авайдалай хъсан кІвалах жагъурунни регъят кар тушир. Адалайни гъейри, Агъмедан мажибни муькуь чкайрай адаз теклиф авурбурулай са къадар артухни тир, гъавиляй Агъмед гъар гъикІ ятІани гъа и фирмада амукънай. Ада вичи вичиз лугъузвай хъи, адаз пабни пуд аял хуьн патал виридалайни вилик пул герек я. Агъмеда вичин аялрал дамахзавай, иллаки чІехи хва Гъасанал – ада университетда инженервал кІелзавай.

Гъа икІ садра вири кІвалахар хъсан патахъ элкьуърдай са кар хъана. КІвалахал Гъамди атана, ам Агъмедалай яшдиз са тІимил гъвечІи тир, адан кефи гъамиша хъсанди, ачухди жедай, ам шад инсан тир, адахъ галаз рафтарвал ийиз регъят тир. Эхирни Агъмедаз кІвалахдал дуст хъана! Нисинин фу-затІ абуру санал недай, кІвалахдилай гуьгъуьнизни гуьруьшмиш жедай. Гъамдидизни паб авай, Аллагъди адаз къуд балани ганвай – кьве гадани кьве руш.

Лап са тІимил вахтунилай Агъмедакайни Гъамди-дикай кІеви дустар хъана, абур сад садан кІвализ мугъманвилизни физ хъана. Абуруз чай авай фейжандих ацукъна ихтилатар ийиз гзаф хуш тир! Сятер алатиз физвай. Абур жуьреба-жуьре затІарикай, крарикай рахазвай.

Эвелдай абурун суьгъбетар гзафни гзаф кІвалах-дикай жедай, амма са къадар вахтар алаятайдалай

гуьгуьниз абуру уьмуьрдин важиблу месэлайрикай веревирдер ийиз хьана. Абур кьведни диндив рикIивай эгечIзавай, амма. абурун динар жуьреба-жуьре тир, гьардахъ вичин дин авай. Агьмед мусурман тир, амма адан кIеви дуст Гьамдиди датIана Библия кIелзавай ва ам Месигьдин (*Аль-Маших*) рекьел алай кас тир.

Агьмедаз гзафни-гзаф а карди таьсир ийизвай хьи, гьикьван гзаф адаз Гьамди чир жезвайтIа, гьакьван Агьмеда Гьамдидизни адан диндиз, адан Аллагь галай уьмуьрдиз ийизвай гьуьрметни артух жезвай, Агьмеда аннамишна хьи, адан дустуни Аллагьдихъ галаз ийизвай рафтарвилер гзаф мукьвабур я, и кардикай Гьамдидиз вичизни хабар авачир жеди. И карди Агьмедак гьевес кутазвай. Агьмеда кьатIайвал, Гьамдидин уьмуьр са шакни алачиз Месигьдихъ галаз алакьалуди тир. Месигьдихъ Агьмедни инанмиш тир, амма маса жуьреда, Агьмед Кьурьанда Майраман хва Исадикай кхьенвай вири гафарихъ инанмиш тир. Ада Месигьдиз дериндай гьуьрмет ийизвай. Агьмедаз Месигь руш Майрама (*Мариам Аль-Атра*) хайиди, Ада Аллагьдин буйругьдалди гзаф аламентар кьалурайди ва Аллагьдивай Евангелие (*Аль-Инжил*) кьабулайди чизвай. Гьа са вахтунда Агьмедаз чизвай хьи, вичиз Месигьдин уьмуьрдикай чизвайди анжах куьлуь-шуьлуьяр я. Адаз Аллагьди ракурнавай и зурба касдикай (*расул*) Кьурьанда вичиз гьакьван гзаф тIварар ганвай и пайгьамбардикай гзаф чир хьана кIанзавай.

Эхирни чирвилерихъ кьаних Агьмеда вичин рикI алай дуст Гьамдидивай Месигьдикай са сеферда хабар кьун кьетIна. И кьетIивили абур гзаф маракьлу суьгьбетар авунал гьана.

АЛЛАГЪДИН КІЕЛ

- Заз Майраман хва Месигъдикай ихтилат ая, - риклівай тІалабна Агъмеда. - Заз Адакай гзаф чир хъана кІанзава. Гъамдиди са тІимил вахтунда фикирна ва ахпа лагъана:

- Эгер ваз Месигъ дуьньядиз вучиз атайди ятІа чириз кІанзаватІа, вуна къурбанддин метлеб вуч ятІа аннамишна кІанда.

- Къурбанд? Ваз вуч лугъуз кІанзава? - хабар къуна Агъмеда.

Гъамдиди жаваб гана:

- Чун къурбанддин манадин гъавурда Ид-Аль-Атхадин (*Къурбан сувар*) мисалдалди акъазва. И сувар къейд ийидайла чна рикІел Аллагъди Ибрагъимавай (*Сайедна Ибрагъим*) вичин хва къурбанд ая лагъана тІалабайди хквезва, и кар ваз чизва. Эгер Аллагъди къурбанддин эвезда гудай маса затІ (*фида*) фикирдиз гъаначиртІа, Ибрагъиман хциз вуч жедай?

- Исмаил рекъидай.

- Ингъе къурбанддин метлебни гъа им я, - лагъана Гъамдиди. - Са нин ятІани чкадал са масад рекъизва, Аллагъди гададин эвезда къурбанд авун патал гьер ракъурнай. Зунни гъа Ибрагъиман хцин-чкадал ала. Зун ажалдин гъукумдик ква,

- Ваз и гафаралди вуч лугъуз кІанзава? - гъафилдиз хабар къуна Агъмеда, Гъамдиди лап риклівай жаваб гана:

- Библияда (*Пак Ктабда*) кхъенва:

“Гунагъдай къвезвай къисас - ажал я”. (1)

Зи гунагъдай заз къадай къисасни ажал я. Зун гунагъкар я. Эхъ, инсанрин вилик зун гзаф селигъалу кас яз аквазва жеди. За гъар юкъуз дуьа ийизва, Аллагъдин Келимаяр кІелзава, Адаз къуллугъ ийизва. Аллагъдин вилик ми хъиз тамам са кас хъайитІани авани? - хабар къуна Гъамдиди.

-Ваъ! - лагъана Агъмеда. - Тамамди анжах са Аллагъ я.

- ГъакІ хъайила, Аллагъдин вилик вири гунагъкарар я, яни, хабар къуна Гъамдиди а чІавуз.

- Эхъ, я, - рази хъана Агъмед.

- Гъавиляй зун Ибрагъиман хцин гъалда ава - ажалдин лянетдик ква. Амма за зи гунагъдай гана кІанзавай къурбанд гъинава? Белки, Аллагъди зун патални, зи гунагърилай гъил къахчун патални къурбанд ракъурнаватІа? - давамарна Гъамдиди.

Агъмедаз вуч лугъудатІа чизвачир.Гъамдиди ихтилат давамарзавай:

Месигъдихъ галаз са девирда яшамиш хъайи Хашдар Ягъяди (*Ягъя Ибн Закаръя*) сифте сеферда Месигъ акурла лагъанай:

“Ингъе Им дуьньядин гунагъ Вичел къачузвай КІел я Аллагъдин”. (2)

Месигъ инсаниятдин кІел тушир. Ам Аллагъдин КІел тир. Ам Аллагъдин патавай атанвай. Ам цавай атанвай. Руьгъ (*Руьгъ Аллагъ*) руш Майрамав (*Майрам Аль-Атра*) агатнай, ам руфунал залан хъанай ва ада хва ханай. Ваз чизвайвал, Адан тІвар Иса я, Майраман Хва, Аллагъдин Гаф (*Каллимат Аллагъ*) ва Аллагъдин Руьгъ (*Руьгъ Аллагъ*). Ам михьи тир. Ам цаварилай Аллагъдин КІел хъиз атана. Аллагъдин вилик михьи ва камал уьмуьр яшамиш хъуналди, Месигъди Вич Аллагъдин КІел тирди субутарна. Ада садрани: “ЧІехи Аллагъдивай За гъил къахчун тІалабзава” (*Астафер Аллагъ Аль-Азим*) гафар лугъунин лазимвал хъаначир, вучиз лагъайтІа Ам гъакъикъатда михьи, Аллагъдин КІел тир. Ам Вичел дуьньядин гунагъ къачун патал атанвай. Ада Вич къурбанд авун лазим тир. Ада Вичин уьмуьр хушуналди ажалдив вугана, Адакай къурбанд хъана. Амма Адал къена чан хтана. Чан акъалт хъувур Ам цаварал хъфена. Садра Ам элкъвена и дуьньядиз хкведа.

Гьамди са геренда кисна ва Агьмедаз килигна, ахпа ада лагьана:

- Зунни Ибрагьиман хцин гьалда ава, зун ажалдин гьукумдик ква. Амма Месигьдиз, яни Аллагьдин михьи КЕлез килигна, зи гунагьдихъ гудай къурбанд ава.

Гила, и КЕлез килигна, Аллагьди чаз гунагьрилай гьил къахчун ва женнетда даим ацІай уьмуьр теклифзава.

Вири инсаниятдин гунагьар Месигьди Вичел къачуна, гьа гьисабдай яз ви гунагьарни, Агьмед.

Агьмед яргьалди кисна ацукьнай, ада гьакІ фикирар ийизвай. Са къадар вахтунилай ада лагьана:

- Эгер Месигьди вири дуьньядин гунагь къачунватІа, зун рекьин мумкин туш... АкІ хьайила, заз даим ацІай уьмуьр ава ман?

- Агьмед, - лагьана Гьамдиди, - лугьун чна, вун хайи югь я. Вуна ихьтин са шикил фикирдиз гьващ, гуя Месигьди ви рак гатазва. Адав савкъватни гва, Ада ваз лугьузва: “Агьмед, Заз ваз савкъват багьишиз кІанзава, А савкъват - гунагьрилай гьил къахчуникай, даим ацІай уьмуьрдикай, къилди Аллагьдихъ галаз жанлу рафтарвал авуникай ибарат я. Амма тайин шартІар ава. Вуна гунагьар хиве къуна кІанда, жуван гунагьдин гьакьиндай туба авуна кІанда ва За вун патал гайи къурбанддин куьмекдалди гунагьрилай гьил къахчун къабулна кІанда. Эгер вуна савкъват икІ къабулайтІа, ам види я, маса саягьда ам види жедач”.

Агьмеда вичиз ван хьайи гафарал гзаф фикирар авуна. Адан къил какахьнавай, адаз вуч лугьудатІа чизвачир.

- Вуна фикирзава жеди, им гьихьтин ажайиб мисал тушни лагьана, - рахана Гьамди. - Амма гьакьикьат ахьтинди я хьи, Аллагьди са гьи ятІани къуллугьчиди Аллагьдин патав фидай рехъ, яни Месигьдин куьмекдалди фидай рехъ вуч затІ ятІа гьавурда твадайла, и кар чан хтанвай Иса, Майраман хва, Вич атана ви рак гатаз акъвазнавай мисал я. Ада Библияда гьакІ лугьунни ийизва:

“Ингъе, зун раќарихъ акъвазнава ва раќ гатазва. Эгер низ Зи сес ван хъана Заз раќ ахъайтІа, Зун гъадан кІвализ гъахъда ва За гъадахъ галаз, адани Захъ галаз нянин тІуьн неда”. (3)

Гъамдиди давамарна:

- Месигъди вахъ галаз са къас фу тІуьн патал ва вахъ галаз раќтарвал авун патал Адаз раќ ачухун - им зун патални, гъакІ амай вуж хъайтІани гъам патални Аллагъдин савкъват къабулун лагъай чІал я.

- Заз ваз чир хъана кІанзава, Гъамди, - лагъана Агъмеда. - Исятда вуна заз Месигъдикай лагъай гафари заз дериндай таъсир авуна. За чи суьгъбетдикай мадни гзаф фикирар авун лазим я. Амма заз, къведай сеферда чун гъалтайла, Месигъдикай мадни гзаф ихтилатар ван хъанайтІа кІандай.

- *Аль-саламу алейкум.*

- *Алейкум аль-салам.*

АЛЛАГЪДИН ГАФ

- Алатай сеферда вуна заз Майраман хва Исадикай авур ихтилатри зав гзаф фикирар ийиз туна, - мукъаятдиз башламишна Агъмеда. - За умудзава хьи, вун бейкеф жедач, амма заз са шумуд суал ава. Чна Месигъдикай чи ихтилат давамдалди вилик заз вуна а суалриз жавабар ганайтла кIандай.

- Гьелбетда, це ви суалар, регъуь жемир, - жаваб гана Гьамдиди, ада Агъмед куькай рахаз гъазур хьанватла гьиссзавай.

Агъмеда мукъаятдаказ башламишна:

- Чун, мусурманар, цаварилай атанвай ктабар тир Аль-Таурадихъ,

(*Мусадин вад ктаб*), Аль-Забурдихъ (*Давудан манияр*), Аль-Инжилдихъ (*Исадин Евангелие*) ва пак Къуръандихъ инанмиш тирди ваз чизва. Амма заз чирвилер гайивал, са Къуръандилай гьейри, амай ктабар чувудрини хашпересри михъиз чIурукIа туькIуьр хъувунвай, чебни акъван чIурукIа хьи, абурухъ агъунихъ са лазимвални амуькъзавач. Гъавиляй вуна инанмишвалзавай Пак Ктаб (*Библия*) чIурнава (*магъараф*), ана гъакъикъатни таб какахънава.

- И кардин гъакъиндай вавай и кар субутардай тарихдин делилар гъиз жедали? - хабар къуна Гьамдиди.

Агъмеда са тIимил фикирна, ахпа вични мягътел хьанваз, вичиз гъакIан рахунрилай гьейри и кар субутардай маса делилар ван хьанач лагъана,

Гьамдиди давамарна:

- Лагъ кван, вуна лугъузвай и чIурувилер тун мус хъайи кар я, им жери кар яни?

- Завай лугъуз жедач, - чалишмиш хъана Агъмед.
- Ихътин важиблу суалриз садани садрани жаваб ганачир.

Са къадар кисайдалай гуьгъуьниз Гьамдиди хабар къуна:

- Вавай Къуръан чІурна-дегишарна лагъана фикирдиз гъиз жедани?

- Астафир Аллагъ? - лагъана Агъмеда. - Им гъич жедай кар туш. Инанмишбуру ихътин фикирар гъаз Къуръандив эгечІдай са касни къабулдачир. Гъамдиди жаваб гана:

- Бес вучиз вуна чун Библиядив масакІа эгечІзава лагъана фикирзава? Халис динегълийри Пак Калам ва Библия дегишарай са вуж ятІани къабулда лагъана фикирзавани вуна? Зун цавни чил халкъ авур Аллагъдихъ, вири чидай ва вири алакъдай Аллагъдихъ инанмиш я. Вичин Гаф инсанриз гайи Адав и Гаф хуъз алакъдай гъукумни гва. - Гъамдиди Агъмедан вилера вилер туна ва хабар къуна:

- Вири крар Аллагъдин къастуналди жезвайдахъ вун инанмиш яни?

- Эхъ, - лагъана Агъмеда.

Гъамдиди давамна:

- АкІ хъайила вун Аллагъди эвелдай дуьньядиз Вичин Гаф ракъурна ахпа а Гаф чІур авунай лугъузвайбурухъ агъазвани? Я тахъайтІа, чІехи Аллагъдиз Вичин Гаф хуън патал къуватни гъукум бес хъаначирни?

Агъмед рази хъана:

- Эхъ, - Аллагъ Вичин Гаф хуъдай къван къуватлу я.

- Ваз чидани, Агъмед, - лагъана Гъамдиди, - Библия гзаф гуъзел ктаб я; ам 1400 йисан къене кхъена! Ана Аль-Таура (*Мусадин вад ктаб*), Аль-Забур (*Давудан манияр*), Аль-Инжил (*Евангелие*) ва шагирдрини (*русул*) Аллагъдин пайгъамбарри (*анбия*) кхъенвай гзаф маса ктабар гъатнава. Библия къве чкадал пай хъанва: Къадим Икърар, ана Месигъ хадалди хъайи крарикай лугъузва ва ЦІийи Икърар, ам дуьньядиз Месигъ атунилай башламиш жезва. Библия жуъреба-жуъре пуд чІалал кхъенва.

- Гъи чІаларал?

- Къадим чувуд, арамей ва юнан (*грек*) чІаларал, - жаваб гана Гъамдиди. Аллагъди и гаф агакъбариз,

ам кхьин патал жуьреба-жуьре инсанар ишле-мишна: садбур пачагьарни абурун векилар тир, муькуьбур чубанарни балугьчияр тир. Библия дугьриданни Аллагьдин алапат я, вучиз лагьайт!а ам кхьей вахтунин ва кхьей ксарин гзафвилизни килиг тавуна, и ктаб сагь са зат! хьиз я. Вири Библия тирвал физвай са тема ава. И тема, Агьмед, Месигь я (*Аль-Машигь*).

- Рик!ивайни 1400 йисан кьене Аллагь Месигьдикай рахазвайни? - мягьтелвилелди хабар кьуна Агьмеда.

- Агьмед, - хьуьрена Гьамди, - Аллагь Месигьдикай инсаниятдин вири тарихда, та кьенин йикьалди рахазва.

- Им жери кар яни кьван? - шаклу хьана Агьмед.

- Гьелбетда, жедай кар я. Аллагьдивай вири крар жеда эхир, - жаваб гана Гьамдиди. - Идакай чун кьведай сеферда гьалтайла рахада.

- Де хьсан я, за сабурсузвилелди вилив хуьда, лагьана Агьмеда.

- *Аль-саламу алейкум.*

- *Алейкум аль-салам.*

АЛЛАГЪДИН КЪУРБАНД

- Месигъдикай Библияда кьилин тема гьикI жезвайди ятIа заз чир хъанайтIа хъсан жедай, - лагъана Агъмеда.

- РикIел аламани, чун Месигъдикай чи гунагъар вичин хивез къачур Аллагъдин КIелекай хъиз раханай? - жузуна Гъамдиди.

- Гьелбетда, зи рикIел алама, - жаваб гана Агъмеда.

- Аллагъди Майраман хва Исадал къведалди хъайи тарихдани къурбандрикай лугъузвай, - ихтилатна Гъамдиди.

- ГьикI? - хабар къуна Агъмеда.

- Месела, Къабиланни Гъабилан вахтара чилел гьикъван инсанар яшамиш жезвай? - жузуна Гъамдиди.

Агъмед и суалдал мягътел хъана, амма жаваб гана:

- Къуд: Адам, Гъава, Къабил ва Гъабил.

- Анжах къуд, - лагъана Гъамдиди. - Амма абуруз Аллагъдиз икрам авун яз къурбандар гун лазим тирди чизвай. И кар абуруз гьикI хъана чир хъанвай? - хабар къуна Гъамдиди. Ахпа давамарна: - Вучиз лагъайтIа абуруз Аллагъ ми хъи ва пак тирди, амма инсан гунагъкар тирди чизвай. Инсандиз вичин гунагърилай Аллагъди гъил къахчун патал къурбанд гунни герек тирдакай хабар авай.

Нуьгъа (*Сайедна Нуьгъ*) Аллагъдиз къурбандар гуналди икрамни ийизвай. Ибрагъимани (*Сайедна Ибрагъим*) къурбандар гузвай, Мусадини (*Сайедна Муса*), Давудани (*Сайедна Давуд*), вири шагирдрини, пайгъамбаррини Аллагъдиз къурбандар гуз Адаз икрам ийизвай. Ваз чидани, зани Аллагъдиз гъа жуьреда икрамзава.

- Ваъ, гила вуна зарафатзава, - лагъана Агъмеда. - Вун къурбанд ийидай гьер къачуз базардал физвач къван? - хъуьрена ам.

- За Аллагъдин КIел тир Месигъдалди Аллагъдиз

икрамзава, а Ктел кърбанд авурла, Ада зи гунагърин жавабни гана, - лагъана Гъмдиди. - Пак Ктабда (*Библияда*) гъакІ кхъенва:

“Аллагъ сад я, Аллагъдинни инсанрин арачи инсан Месигъ Иса я, чи гунагърилай гъил къахчун патал Ада вич кърбандна”. (1)

Авайди анжах тек са Аллагъ я, Аллагъдинни инсанрин арада авайди анжах са Месигъ я. Ада Вич чун вири патал, вун патални, Агъмед, кърбанд авуна. Тарихдин вири рехъ тирвал, та къенин йикъалди инсанди Аллагъдиз икрам кърбандар авуналди ийизва.

- Заз зун ви гъавурда акъазвай хъиз я, амма заз, тамам шикил акун патал, лап дериндай гъавурда гъатун лазим я, - вичиз ван хъайи гафарикай фикир ийиз-ийиз лагъана Агъмеда.

Гъмдиди, фикирна, лагъана;

- Тарихда Аллагъди кърбанддин манани метлеб иллаки Мусадин (*Сайедна-Муса*) Тавратда (*Мусадин вад таб*) ачухнай. Кърбанддин адетдин къанундикай (*Аль-Шариа*), ам гана гунагърилай гъил къахчуз хъун мумкин тирдакай Каламдин и гафара ава:

“Вири саки ивидалди михъи ийизва, иви авадар тавунмаз гъалалвал гудайди туш”. (2)

- Амма кърбанддикай лагъанвай и гафар Майраман хва Исадихъ галаз гъикІ алакълу жезва? - хабар къуна Агъмеда.

- Ингъе икІ, - жаваб гана Гъмдиди. - Пайгъмбарри кърбанддин манадикай лагъай гафарихъ галаз санал Месигъдикайни гзаф гафар лагъанай. А гафарин арада ахътин гафарни авай хъи, гуя Месигъ дуьньядиз атайла. Ада Вич кърбанд ийида, Вич чи гунагърихъ гуда.

Гъмдиди Библия ахъайна Агъмедаз къалурна:

- Жув килиг ва кѐла, Месигъди кѳурбанддикай вуч кхъенватѐа; им Яшай пайгѳамбарди Месигъ къведалди 700 йис вилик кхъенвай гафар я:

“Ада чи зайифвилер вичел къачуна, чи азар гваз хѳена; чна Ам Аллагъди тергда, жазаламишда, телефда лагъана фикирнай. Амма Адал алай хирер чи гунагъриз килигна хъанвайбур тир, Ада чѳугур азабарни чи къанунсузвилериз килигна чѳугурбур тир; чи дуьньядиз ганвай жаза Гѳадал гѳалтнавай, Адан хирери чун дири хѳува. Чун хпер хъиз чкѐанвай, гъар сад жуван рехъди физвай. Реббиди чи виридан гунагъар Гѳадал эцигна. Ам хасаратнай, Ада азабар хушуналди къабулнай. Ада гъич сивни ахъайначир; Ам тукѐвазвай хѳ хъиз тир, Ам сар твазвай кѐел хъиз сес акъуд тийиз авай, гъа саягъда Ада сив ахъайначир”. (3)

И пайгѳамбарвилин гафари дериндай таѳсирай Агъмеда гѳейран яз лагъана:

- Ибур дугъриданни Майраман хва Иса хадалди са шумуд асир виликамаз кхъей гафар яни?

- Гѳелбетда, - лагъана Гѳамдиди.

Пайгѳамбаррин гафарай, Месигъ Давуд пайгѳамбардин (*Наби Дауд*) тухумдай хъун лазим я. Месигъ хадалди 1000 йис вилик яшамиш хъайи Давуда вичин эвлед - Месигъ гъикѐ хашуниз ядатѐа гъадакай саки вири авайвал кхъизва.

Ваз чидани, хашуниз ягъун яргъал ва азаблужаза тирди. Са къадар вахт алатайла, гъяднавайбурун кѐарабар жалгъайрай акъатна экъис жедай, идалайни гѳейри абуруз цихъ гъарарат хъунини гзаф азият гудай. Давуд пайгѳамбарди кхъизва:

“Зун яд хъиз авахъна; зи вири кѐарабар чкѐана; зи рикѐ мум хъиз хъана зи къене цѐрана. Зи къуват хъенчѐ хъиз къурана; зи мез зи кѐалхандик ккѐана, Вуна зун ажалдин гъиле

туна. Зун кицѣри элкѣурна кѣунва, ажугълубурун кѣретѣди зун юкѣва тунва, зи гѣилеризни кѣвачериз михер янава. Зи кѣарабар вири гѣисабиз жедай, амма инсанар заз килигзава ва закай тамаша ийизва; зи пекер чпин арада пайзава, пекер паюн патал чип вегѣизва”. (4)

И жуѣредин жаза Давудан вахтара ишлемиш-завачиртѣани, пайгѣамбарди и жаза гележегда гѣикѣ кѣиле фенатѣа авайвал кѣхѣизва. И жаза гуѣгѣуѣнлай арадиз атанай, ам Месигѣдин вахтара румвийри кардик кутунай.

- Ваз лугѣуз кѣанзава хѣи, пайгѣамбарди лагѣай вири крар Майраман хва Исадин кѣиле фена, - лагѣана Агѣмеда.

- Эхѣ, неинки са гѣа и крар, гѣакѣни гзаф маса крарни Месигѣдихѣ галаз алакѣалу хѣана, - жаваб гана Гѣамдиди. - Бязи дуѣшуѣшра Месигѣди Вичини Вич уѣмуѣр гунагѣрай гуз (фида) атанвайди я лагѣанай. Ада Вичи икѣ лагѣанай:

“Инсандин хва куѣне Адаз кѣуллугѣ авун патал атанвайди туш, Ам Вичи кѣуллугѣиз ва гзафбурун гунагѣар Вичел кѣачуз атанвайди я”. (5)

- Агѣмед, гила ваз аквазвани, Аллагѣди кѣурбандрикай лугѣузвай гафар вири Библия тирвал ава ва вири Месигѣда кѣиле физва?

- Гѣамди, - лагѣана Агѣмеда, - заз ихѣтин гафар виликдай ван хѣайиди тушир. Им гзаф кѣариба ихтилатар я. И крарал фикир авун патал заз мадни вахт герек жеда. Амма ви рикѣик жемир, зун и мукѣвара мад ви патав кѣведа ва захѣ мад цѣийи суалар жеда.

- Буюр, кѣачу, и Библия ваз зи патай савкѣват хѣурай, - лагѣана Гѣамдиди. - Цѣийи Икѣрардилай башламиша, анай вавай Месигѣдин уѣмуѣрдикай, Адан таѣсирлу аламатрикай ва несигѣатрикай кѣелиз жеда.

- Пара кван сагърай, - лагъана Агъмеда. - Заз “Ктабдин инсанрикай” (*ахл аль-китаб*) гзаф ван хъанай, амма ктаб вич садрани кЈелначир. Заз Майраман хва Исадин аламатрикайни керематрикай рикЈивай кЈелиз кЈанзава.

- *Аль-саламу алейкум.*

- *Алейкум аль-салам.*

ГУНАГЪ

- Гъамди, - явашдиз башламишна Агъмеда. - Чун эхиримжи сеферда гьалтайдалай гуьгъуьниз за Месигъдикай ва Ада инсаниятдин гунагърилай гьил къахчун патал Вичин чан гайивиликай фикирар авуна. Амма заз зун гъавурда акъуна кIани са кар ава - гунагъ гьинай къевезва? Вучиз вири инсанриз гунагъдихъ галаз алакълу месэла ава? Жечни вуна зун гъавурда туртIа, - рикIивай хабар къуна Агъмеда.

- Заз чирвал, завай вун гъавурда тваз жеда, - жаваб гана Гъамдиди. - Амма чна гунагъ гьинай атайди ятIа лап эвелдилай башламишна кIанда.

Тавратда (*Мусадин вад ктабда*) чна кIелзава хьи, Аллагъди дуьньяни инсан халкъ авурдалай гуьгъуьниз Ада инсан женнетда эцигна. Женнетда инсан тамамдиз михьи тир ва Аллагъдихъ галаз гармонияда аваз яшамиш жезвай. Амма, ваз чизвайвал, и дуьзгуьн ва гуьзел уьмуьр чIурдай са кар хъана. Гъа икI вуч хъана, Агъмед?

- ШейтIан атана ва вири чукIурна, - жаваб гана Агъмеда.

- Дуьз я! - лагъана Гъамдиди. - Аллагъди инсандиз хъсанвални писвал чирдай тарцин емиш тIуьн къадагъа авунай. Ада Адамаз лагъанай:

“Багъда авай гъар са тарцелай вуна емишар неда; амма хъсанвални писвал чирдай тарцелай немир; вучиз лагъайтIа а тарцелай майва тIуьр чIавуз ажал атана вун рекъида”. (1)

Амма гъуьлягъдин дунда аваз шейтIан атана ва Адамни Гъава рекъяй акъудна, абуру Аллагъдиз яб хганач, къадагъа авур емиш тIуьна. И карди инсаният патал чIуру нетижаяр арадал гъана, - гъа чIавадай инихъ инсандик гунагъ акатна, гунагъ адан са пай хъана, гъа икI вири инсанрикай гунагъкарар хъана.

- Вири инсанар гунагъкарар хъайидахъ вун

инанмиш яни? - шаклу хъана Агъмед. - Завай и фикир къабулиз жедач. ГъакІ абурукай виридакай гунагъкарар хъана?

- Инсан дуьм-дуьз гъа вичи тІуьр емиш хътинди хъана, -лагъана Гъамдиди, - Ам хъсанвални писвал акахъай къаришма хътинди хъана. Гагъ-гагъ гъа са инсанди гзаф гуьзел ва хушбахтавар крар ийида, амма гуьгъуьнлай, михъиз маса патахъ элкъвена, тапан са кар ийида, ва я жув хътин са масадан мал-девет вичиз къахчуна тада. Са патахъай инсан масадбур кІандайди, къайгъударди жеда, муькуь патахъай - ам пехил, са вич кІандайди, дакІанвал гвайди, ашерди ва маса гунагъкар лишанар квайди жеда.

Вуна лагъайвал, Агъмед, и месэла виридаз ва гъар садаз къилди ава. Вири динриз и месэла гъялиз кІанзава. Вири гъукуматри гунагъдиз рекъер агалун патал къанунар акъудзава. Амма виридалай пис кар, аквар гъалда, инсан гунагъкар тушиз гунагъ авун туш, акси яз ада гунагъар вич гунагъкар тирвиляй ийизва. Им а кардиз ухшар я хъи, гъар са инсанда гунагъни писвал гъасилзавай бицІи кархана ава. ГъакІ тушни къван? - хабар къуна Гъамдиди, дикъетдалди Агъмедаз килигиз.

- Гъайиф хъи, вуна инсандикай лагъай вири гафарихъ галаз зун рази я. Инсан гъакъикъатда са гъихътин ятІани къаришма я, хъсанвилини писвилини къаришма, - жаваб гана Агъмеда. - Амма шейтІандин ина вуч кар ава къван?

- Вуна аннамишзавани, гунагъдалди шейтІанди инсандин винел ва санлай вири жемятдал вичин гъукум эцигзава, - лагъана Гъамдиди. - Са мус ятІани Адамни Гъава рекъелай алудай шейтІанди къени вичин кар давамарзава. Ада гъа саягъда инсанар рекъелай алудзава, абурув гунагъкар уьмуьр тухуз тазва. Яни гъа икІ гунагъдин куьмекдалди шейтІанди чи уьмуьрар вичин гъукумдик кутазава, вучиз лагъайтІа иллаки гунагъди чун Аллагъдивай къакъудзава. Иллаки гунагъдиз килигна къе дуьнья ихътин чІуру гъалда ава.

Аллагъди вири гуьзелдаказ халкъна, амма инсанди дуьньядиз гзаф писвилер гъана - месела, халкъарин арада дявээр, зулумат, ахпани инсанрин арада авай чӀуру рафтарвилер ва писвилин жуьреба-жуьре маса лишанар; гъабур у вирида чилел инсанрин уьмуьр чӀурзава.

- Гъа икӀ ваз лугъуз кӀанзава хъи, Аллагъди чун ихътинбур яз халкънач, амма дуьнья къе авай гъал - им Адаман гунагъдин нетижа я, тушни? - хабар къуна Агъмеда.

- Эхъ, гъелбетда, - лагъана Гъамдиди. Ктабда кхъенвайвал, гунагъ инсандик Адамалай акатна:

“Са инсандилай дуьньядиз гунагъ гъахъайвал ва гунагъ яз ажални гъахъайвал, гъакӀ ажални вири инсанриз гана, вучиз лагъайтӀа ажал акваз абуру вирида гунагъарни авуна”. (2)

Гунагъдин лап чӀуру нетижа ажал хъана, гъам бедендин, гъамни руьгъдин ажал.

- Бедендин ва руьгъдин ажал? - хабар къуна Агъмеда ва аламат яз Гъамдидиз килигна, - Руьгъдин ажал вуч лагъай чӀал я?

- Аллагъди инсандиз лагъана, эгер ада емиш тӀуьртӀа, ам ажалдик рекъида, - жаваб гана Гъамдиди. - Аллагъ гъахълуди ва гъамиша вичин гаф хуьдайди тирвиляй инсаниятдиз ажал гана. Гъа чӀавалай инихъ фад-геж гъар са кас вичин ажалдихъ галаз гуьруьшмиш хъун лазим я. Амма инсанди гунагъни авурла, ам алава яз руьгъдалдини къена.

- Им гъикӀ жери кар я? - жузуна Агъмеда.

- Гунагъдин нетижа яз инсан женнетдай чукурнай, - лагъана Гъамдиди. - Ам Аллагъдихъ галаз тамам, михъи алакъаяр авай чкадай чукурнай. Ам женнетдилай къеце яшамиш хъуниз мажбур хъана. Инсан вичин гунагъдиз килигна уьмуьр гудай ва пак Аллагъдивай къакъатайвалди, руьгъдалдини къена. Гъа икӀ гунагъдини писвили инсан Аллагъдивай къакъудзава. Иллаки гунагъдиз килигна инсан Аллагъдихъ галаз рафтарвиле амуькзавач. Аллагъ

михъи ва пак тирвиляй ва гунагъдихъ галаз Адан са алакъани авачирвиляй чаз чун Къутармишдайди (Мунаджи) герек я. Ада чун гунагъдин вири крарикай хуьдай, Агъмед. Ви гунагъар вири кхъенвайдахъ вун инанмиш я къван?

Са тИмил секинсузвал акатай Агъмеда лагъана:

- Заз чида, гунагъар инсандихъ галай къве малайикди кхъизва.

- Аллагъдиз чакай вири чизва, - давамна Гъамдиди. - Гъар са кар, гъар са хъсан ва пис кIвалах, гъар са гаф, гъар са фикир, гъар са ният - вири чизва. Вири Аллагъдив кхъена гва.

Къбияматдин юкбуз (йом аль-гъисаб) ви крариз гъикI къимет гудатIа чидани ваз?

- Ваъ, анжах Аллагъдиз чида, - явашдиз жаваб гана Агъмеда.

- Аллагъдиз вун кIанзава, Агъмед. РикIел хуьх, Аллагъдин КIеле, Майраман хва Исади чи вири гунагъар вичел къачуна. Гъар са кардай гъалалвал хгудай мумкинвал ава, - секиндиз рахана Гъамди.

Агъмеда са тИмил фикирна, лагъана:

- Эгер Месигъ гъакъван важиблуди ятIа, вучиз бес Адамазни Гъавадиз адакай ван хъанач?

- Эгер за ваз абуруз Месигъдикай ван хъанай лагъайтIа, вун чIалахъ жедани? - лагъана Гъамдиди.

- Ваъ, им гъич жери кар туш - Адамазни Гъавадиз адакай ван хъун! - кърсатмиш хъана Агъмед.

- Аллагъдиз инсан кIанзава ва адахъ галаз рафтарвал хуьз кIанда, - жаваб гана Гъамдиди. - Гъавиляй Аллагъ лап сифтедилай Месигъдикай рахаз эгечIна. Адаманни Гъавадин къилел атай мусибатда абуруз Аллагъди са кар хиве къунай, амни са гуьзел юкбуз шейтIанди инсандал ийизвай гъукум чукIурдай хиласкар атуникай ибарат тир. Аллагъди шейтIандиз лагъай гафар Адамазни Гъавадиз ван хъанай:

“Ви ва ви папан арада, ви маядин ва ви папан маядин арада за душманвал твада; ада ви къил кукIварда, амма вуна адан дабандиз хуз гуда”. (3)

Вири Библияда рухвайрин тІварар бубайрин тІвараралди кьазва - Ибрагъиман хва, Якъубан хва ва гъа икІ мад, амма инал кхъенва “папан мая”. Са юкъуз Сад кьведа, буба авачир сад, ам дишегълидин хва жеда. Гъуълягъдин шикилда авай шейтІандиз ам “дабандиз хуз гана” рекъиз кІан хъайитІани, и хци шейтІанди инсандал ийизвай гъукум кукІварда.

И гафара Майраман хва Исади Вич инсанрин гунагърилай гъил къахчун патал къурбанд авурла вуч хъанатІа гъам авайвал кълурзава.

- Ажеб кар тушни, - лагъана Агъмеда. - Аллагъди чилин сифтегъан инсанриз Месигъдикай лугъуз хъана. И карди мад сеферда субутзава хъи, Библияда Месигъди гъакъикъатдани къилин чка кьазва. Гъамди, чун кьведай сеферда гуъруъшмиш хъжедалди вуна заз фикирар авун патал гзаф ем гана.

- *Аль-саламу алейкум.*

- *Алейкум аль-салам.*

ИБРАГЪИМАН ХВА

- Вуна Аль-Инжилдикай (*Евангелиедикай*) вуч фикир ийизватІа заз чир хъанайтІа кІандай, - лагъана Гъамдиди Агъмедаз.

- Ам лап дериндай фикир желбдай ктаб я, - рикІивай жаваб гана Агъмеда. - За са чІавузни ихътин затІар кІелначир. Месигъдин зурба аламатирикай кІелун заз гзаф хуш я. Ада дагъда авур вяз гзаф ажаибди я. А вязина гъакъван ачухвал ва деринвал ава. Ада гзаф фикирар-хиялар “кылелай кІвачел” элкъуърна, месела, душманар кІан хъухъ, жуван геле къекъвезвайбур патал дуъа ая лугъуз чирзава.

Дуъадикай Ада лугъузвай гафар заз икъван чІавалди ван хъайибурулай гзаф тафаватлу я. За хиве къазва, и ктабди заз зурбадаказ таъсирна. Гъадахъ галаз сад яз, заз гъикъван жавабар жагъанатІа, гъакъван цІийи суаларни арадал атана.

- О, им хъсан кар я, - хъвер кваз лагъана Гъамдиди. - АкІ ятІа сифтегъан суалдилай башламишин, лагъам гъихътинди ятІа.

- Ваз кІандайвал хъурай, - лагъана Агъмеда. - Гъа икІ:

- Вучиз Инжил Ибрагъиманни Давудан сихилдилай та Месигъдал агакъдалди гъа тухумдилай башламиш жезва?

Са декъикъада фикирна, Гъамдиди лагъана:

- РикІел аламани, чна виликдай Библия сагъ са, битав затІ я, вири ктаб тирвал авайди са тема я лагъанай?

- Эхъ, рикІеллама, - лагъана Агъмеда.

- Вуч тема тиртІа, рикІелламани?

- Месигъ, - лагъана Агъмеда.

- Ви суалдин жавабни и темадихъ галаз алакъада ава, - лагъана Гъамдиди. - Пайгъамбаррин гафарай, Месигъ Ибрагъиманни Давудан тухумдикай хъун лазим тир.

Агъмеда са къадар вахтунда Гъамдидин гафарал

фиксира авуна ва эхирни лагъана:

- Им фикир желбдай кар я. Белки, вуна мад сеферда заз пайгъамбаррин а гафарикай хълагъин?

Са геренда кисна, Гъамдиди башламишна:

- Са сеферда гъикI ятIани, тахминан 4000 йис идалай вилик, Аллагъ Ибрагъимахъ элкъвена. Гила Ибрагъимаз Аллагъдин дуст (*халил Аллагъ*) лугъузва. Аллагъди Ибрагъимаз (*а чIавуз адаз Абрам лугъузвай*) са кар хиве къуна. Аллагъди Ибрагъимаз лагъай гафарихъ вири инсаният патал зурба нетижаяр хъун лазим тирдакай Тавратдай (*Мусадин вад табдай*) чна кIелзава:

“Аллагъди Абрамаз лагъана: вун ви чилелай элячIна, ви мукъва-къилидивай къекъечIна, жуван бубадин кIваляй экъечIна, За ваз къалурдай чилел алад. За вакай чIехи халкъ ийида, ваз нуьсрет гуда ва ви тIвар винизда, вун бахтавар жеда. За ваз нуьсрет гузвайбурузни нуьсрет гуда, вакай чIурукIа рахазвайбур За негъда, валди чилин вири тайифайриз нуьсрет гурай”. (I)

Аллагъди аялар тежезвай касдиз эвернавай. Ибрагъимаз паб авайтIани, аялар жезвачир. Аллагъди адаз чилни ва адакай чIехи халкъ авун хиве къунай ва адан тIвар чIехиди ва машгъурди жеда лагъанай. И хиве къур крар Аллагъди дуьм-дуьз къилизни акъудна. Амма хиве къур крарикай виридалайни ажайибди эхиримжи кар тир. Гъамни - Аллагъди Ибрагъималди чилин вири инсанриз нуьсрет гун тир. И хиве къуна Месигъ атуникайни гаф авайди аквазва. Гъа икI, Месигъ Ибрагъиман тухумдикай хъун лазим я. Анжах Гъадалди Аллагъдивай вири дуьньядиз нуьсрет гуз жеда.

- И хиве къун Месигъдихъ галаз ва я са нихъ галаз ятIа алакълу тирди ваз гъинай чида? - жузуна Агъмеда.

- И кар, Таврат кIелайла, ачух жезва, - жаваб гана Гъамдиди. Са къадар вахтунилай Ибрагъимаз къве

хва хъана, сад адан папаз Сарадиз, а хцин тІвар Исхак тир, сад Сарадин къаравуш Гъажараз, а хцин тІвар Исмаил тир. Аллагъди Исмаилаз нуьсрет ганайтІани, Аллагъди Ибрагъимаз Исхак жедайла виликамаз ачухдиз лагъанай: Месигъ атуникай лагъай хиве кьун Исхакалди кьиле фин лазим я. Аллагъди лагъанай:

“Сарради, ви папа, ваз хва хада, на адаз тІвар гуда: Исхак. За Зи веси даим веси яз адан патав эцигзава, адан несилриз тазва. Исмаилакайни Заз ви ван хъана: За адаз нуьсрет гузва, За ам чІехи ийида, адан сихил артухарда: цІикъвед бег жеда адалай; За адакай чІехи халкъ ийида. Амма зи веси За Исмаилан патав эцигда”. (2)

- Эхъ, Аллагъди нуьсрет гайи Исмаил чи, яни арабрин буба хъана, - лагъана Агъмеда. - Амма чаз, мусурманриз, чизва хъи, Аллагъди Исхакан тухумдикайни гзаф русуларни пайгъамбарар ракъурнай.

Гъамдиди давамарна:

- Исхаказ къве хва авай, Исаб ва Якъуб. Аллагъди Вичи хиве кьур Месигъ Якъубан эвледдикай жедайди Аллагъди Якъубаз ахварай къалурнай ва лагъанай:

“Зун Агъа я, ви буба Ибрагъиман Аллагъ я, Исхакан Аллагъни я. Вун ксанвай чил За вазни ви эвледриз гузва. Ви несилар чилел кьум къван жеда. Вун гьуъл галай патахъ гегъенш жеда, рагъ экъечІдай патахъни гегъенш жеда. Къуй валди ви несилралди чилин вири тайифайриз нуьсрет хьурай!” (3)

- Аллагъ Якъубахъ галаз рахадайла, Ада эвелдай Ибрагъимаз хиве кьур крарикай гзаф гафар дегиш тавуна хълагъун алапат жедай кар я, - лагъана Агъмеда.

“Им авиляй хъйи кар я хъи, ам дугъриданни Аллагъди гайи гъа са гаф яз несилрилай несилриз физ хъана, - жаваб гана Гъамдиди. - Амма, Агъмед, ваз аквазвайвал, анжах Якъубан несилралди Аллагъдиз чилин вири инсанриз нуьсрет гуз кІанзавай.

- Эхъ, зунни гъавурда акъазва, Месигъ мадни Библиядин къилин тема жеда, - хъвер кваз лагъана Агъмеда.

- ГъакІ я, - лагъана Гъамдиди. - Израилдин рухвайрин (*бани Израиль*) арада гзаф хзанар хъанвай. Алай месэла ам я хъи, Месигъ гъи хзандай акъатун лазим тиртІа Аллагъди ачухнайни-ачухначирни. Аллагъди Давуд (*Сайедна Давуд*) хкъягънай ва адахъ галаз икърар кутІуннай. Пайгъамбарри лагъай гафарай аквазвайвал, Аллагъди Месигъ Давудан тухумдай жедайди лагъанай. Давудадай 200 йис гуьгъуьниз яшамиш хъйи Яшай пайгъамбарди Есеян тухум атІанвай тарциз тешпигънай.

Есей Давудан бубадин тІвар тир. И тухумдай, лагъанай Яшай пайгъамбарди, Аллагъдин Руьгъ алайди акъатда. Ада и дуйньяда авай кесибар патал гъахъ-дуван гъида, Ада женнетдиз ухшар Пачагълугъ яратмишда, и пачагълугъда Аллагъ виридаз чир жеда. Яшай пайгъамбарди кхъизва:

“Есеян дувулдилаь са чІварах жеда, адалайни хел экъечІда; Адални Аллагъдин Руьгъ ацукъда... Ада гъахъ гваз кесибрин дуван ийида, чилел азаб чІугвазвайбурун крарни гъакъикъат гваз гъял ийида... Ахътин са югъ къведа: Есеян дувулдикай халкъар патал пайдах жеда ва адахъ мажусияр элкъведа, - адан секинвили машгървал гъида”. (4)

- Гила килигин, зун дуьз гъавурда акъунани-акъуначни, -лагъана Агъмеда. - Яни Аллагъди лагъана хъи, Месигъ Ибрагъиман Исхакан, Якъубан ва Давудан эвлед яз жеда.

- Дуъз я! - сивел гегъенш хъвер атана Гъамдидин.
- Чна Инжил кІелдайла, чаз аквазва хъи, Месигъ пайгъамбарри гъикІ лагъанатІа гъакІ дидедиз хъана, Ингъе гъавиляй Инжил тухумдин сихилрилай башламиш жезва, и карди Месигъ Ибрагъиманни Давудан неве тирди къалурзава.

- Мад сеферда тестикъ хъайивал, Библиядин къилин тема Майраман хва Иса я, - лагъана Агъмеда.
- Амма зун инанмиш я хъи, зи рикІе ваз гудай мад гзаф суалар ама, абур четин суалар я. Амма за чи къведай гуъруъш жедалди абур жував хуъда.

- *Аль-саламу алейкум.*

- *Алейкум аль-салам.*

АЛЛАГЪ САД Я

- Ваз исятда вуч аквазва? - лагъана Агъмеда, пуд тӀуб, хкажна.

- Заз са гъилин пуд тӀуб аквазва, - сивик хъвер кваз жаваб гана Гъамдиди, вучиз лагъайтӀа адаз Агъмедан рикӀик вуч кватӀа чизвай.

- Гъамди, - давамарна Агъмеда, - вуна Аллагъ сад яз гъисабзавани ва я абур пуд авани?

- Зун гъикӀ инанмиш ятӀа вун гъавурда такъун мумкин я, - жаваб гана Гъамдиди, - амма зун цавни чил халкъ авур, виридалайни зурба, вири чидай, вирина авай сад Аллагъдихъ инанмиш я.

Зи инанмишвал Библиядал бинеламиш тирди ваз чизва, Библияди лагъайтӀа, Аллагъ сад я лугъузва. И гъакъикъат Библиядин гзаф чкайра кхъенва.

- Амма Аллагъ пуд таханди гъа са вахтунда сад язни жеч эхир, - къетӀидаказ лагъана Агъмеда, ахпа мад пуд тӀуб хкажна алава хъувуна: - $1+1+1=3$. Сад ваъ, пуд жезва.

- Вуна вун шумуд Агъмед яз гъисабзава, са ва я къве? - жузуна Гъамдиди.

- Гъелбетда, са Агъмед яз, - лагъана Агъмеда.

- Амма Аллагъди ваз беденни руьгъ ганва, - лагъана Гъамдиди. - Ви беден Агъмед яни?

- Гъелбетда, я, - жаваб гана Агъмеда.

- Ви руьгъни Агъмед яни? - хабар къуна Гъамдиди.

- Эхъ, - лагъана Агъмеда. Ам Гъамдиди гъинихъ ялзаватӀа гъавурда акъазвай.

Гъамдиди давамарна:

- Эгер Аллагъди чун къвед сада аваз халкънаватӀа, вучиз Ам пуд таханди хъун мумкин туш?

Са декъикъада кисайдалай къулухъ Гъамдиди давамарна:

- Лугъун чна, Аллагъ - сагъ сад я, са Гъим ятӀани сад я, Вичихъни пуд сифет ава. Вучиз лагъайтӀа $1 \times 1 \times 1$ шумуд жеда?

- Сад, - явашдиз лагъана Агъмеда. - Амма Майраман хва Иса Аллагъдин хва ваъ, инсан я эхир,

- Агъмед дикъетдалди Гъамдидиз килигна. - Вуна гъикІ гъисабзава: Месигъ Аллагъдин хва яни?

- Ваз чиз, за гъикІ гъисабзава? - хабар къуна Гъамдиди.

- Зун са акъван инанмиш туш, - жаваб гана Агъмеда. - Амма за икІ фикирзава: вун Аллагъ Руш Майрамахъ галаз бедендин алакъада хъана ва абуруз хва хъайидахъ инанмиш я.

- Астафир Аллагъ! - кІевиз лагъана Гъамдиди. - За гъични акІ гъисабзавач, я икІ фикир ийизвай я и жуъреда Месигъдихъ инанмишвалзавай са касни заз чидач.

Агъмед мягътел хъана. Ада жузуна:

- АкІ хъайила вун куъхъ инанмиш я?

- Зун Аллагъ мидаим тирдахъ инанмиш я. Ам дуънья халкъ жедалди даимлухда авай, - жаваб гана Гъамдиди. - Инжилди Месигъ вуж ятІа лугъудайла, ана ихтилат Месигъ дуъньяда дидедиз хъуникай физвай; ваъ, Инжил даимлухдила, Аллагъди дуънья халкъдалди вилик авай даимлухдила башламиш жезва. Инжилда кхъенва:

“Эвелни эвел авайди Гаф тир, Гаф Аллагъдив гвай ва Гаф Аллагъ тир: Гаф эвелни эвел Аллагъдив гвай. Вири Гъадалай жез башламишна, Ам галачиз са затІни жезвачир» Ада уъмуър авай...” (1)

Аллагъди гафуналди дуънья халкъ авуна, дуъз яни?

- Эхъ, дуъз я. Аллагъди лагъана: къуй хъурай! Ва хъана (*кун фа якун*), - жаваб гана Агъмеда.

- Гъа икІ, Аллагъди Вичин Гафуналди дуънья халкъ авуна, -лагъана Гъамдиди. - Аллагъдила къезвай и гаф Аллагъди са пай тир, а Гаф яратмишдай, халкъ ийидай къуватдив ацІанвай, гъиниз а Гаф фейитІани, гъана жуъреба-жуъре кІалубра аваз уъмуър пайда жезвай.

- Эхъ, зун рази я, амма “Гаф Аллагъ тир” гафарин мана вуч я? - жузуна Агъмеда.

- Эгер, мисал яз, зун суд-дуванда шагьид тиртIа, зун зи гафарикай чара ийиз хьун мумкин жедачир, - жаваб гана Гьамдиди, - Зи гафари зи векилвал ийидай ва абур зи са пай жедай, Зунни вун инал ацукьна рахазвайлани, чи гафар чи са пай я, яни чи гафари чи векилвал ийизва. Аллагьди алем халкь ийидайла, Ада лагьай гафни Адахь галаз сад тир; вавай Аллагь Адан гафуникай чара ийиз жедач. Ам Аллагьдин даим Гаф я, а Гаф Адахь галаз сад я, а Гафуна Аллагьдиз хас вири лишанар ава, а гаф Майраман хва Исадин кIалубда аваз инсанриз кьалурнай. Идакай кхьенва:

“Гафуникай жесед хьана, ам берекатдивни гьакьикьатдив ацIанваз чахь галаз яшамиш хьана, чаз Адан, яни Бубадиз хьайи Садан баркалла акуна”. (2)

Гьамдиди давамарна:

- Аллагьди Вичикай лагьай кьван лишанар Ада Месигьдай кьалурна.

- Аллагь пак я. Инсанриз Месигь гьикI пак ятIа акурла, абуруз Адай Аллагьдин паквални акуна.

- Аллагь муьгьуьббат я. Месигьдиз инсанар гьикI кIанзаватIа акурла, абуруз Адай Аллагьдин муьгьуьббат акуна.

- Вири кьуватни гьукум Аллагьдив гва. Инсанриз Месигь целай фидаивал акурла ва Ада гужлу гарариз гьикI буйругьар гузвайтIа ва абур гьикI муьтIуьгьарзавайтIа, гьикI Ада фу бул ийизвайтIа, буьркьуьбур дири хьийизвайтIа ва кьейибурал чан хкизвайтIа акурла, инсанриз Аллагьдин гьукум, кьуват ва баркалла акуна.

- Амма Вич са касдалди акьалтIарай Аллагьдикай вирина авайди хьун гьикI жезва? - секин жезвачир Агьмед, - Вуч я, Аллагьди, Вич Месигьда авайла, алем идара авуникай кьил кьакьудзавайни?

- Агьмед, - лагьана Гьамдиди, - жуван фикирдиз гьваш, гуя чун и кьил а кьил авачир океанда ава. Чна са истикан цик кутуна анай яд кьачуна. Чна цин

анализ авуртIа, чаз аквада хьи, истиканда авай цин вири лишанар океанда авай цихъни ава. Месигъни гъакI я. Мидаим, вири алакьдай Аллагъни вирина ава, гъа са вахтунда Ам Месигъдани ава, Месигъдалди Ада Вичин вири лишанар, Вичин гъукум ачухарзава. Амма Вич Месигъдай къалурна, Аллагъди Вичин сергъятар гуьтIуь авунач. Ам гъа виликдай хъиз сергъятсуз я.

- Амма Аллагъдивай инсандин кIалубдиз къвез жеч эхир, - лагъана Агъмеда.

- Чавай Аллагъ гъакъван гуьтIуь ийиз жедани? - лагъана Гъамдиди. - Вири алакьзавайдакай чна "Адавай жедач" гъикI лугъурай? Адавай тежедай вуч ава?

- Адавай вири жеда, - жаваб гана Агъмеда. - Амма Ада Вич инсандин кIалубда аваз къалурунихъ залай чIалахъ жез алакьдач.

- Де хъсан я, чун и месэла Аллагъ патал ваъ, чун патал тирдал рази хъанай, вучиз лагъайтIа Аллагъдивай Вичиз кIан хъайи вуч хъайитIани ийиз жеда, - лагъана Гъамдиди. - Эгер ваз виликдай чизвачиртIа, гила ваз Аллагъ цIай къуна кузвай валай Мусадихъ галаз рахана лагъана ван хъайитIа вуна вуч лугъуда?

Агъмеда са тIимил фикирна ва вичин фикиррал хъуьрена, Аллагъдиз инсандин кIалубда гъахъдайдалай валан кIалубда гъахъун регъят туширдан гъавурда Агъмед акъунай, Гъамдиди давамарна:

- Агъмед, са кIус фикир ая. Чна вичиз "Аллагъдин Гаф" ва "Аллагъдин Руьгъ" (*Каллимаат Аллагъ ва Руьгъ Аллагъ*) лугъузвайди гъакъикъатда вуж я? Гъатта Аллагъдин Руьгъни - Аллагъдихъ галаз сад я. Чаз чизва хьи, Аллагъдин Руьгъ Руш майрамал ацукънай, ам руфунал залан хъанай ва ада Месигъ ханай, имни адаз Жабраилди лагъайвал хъанай:

“Пак Руьгъ вал къведа, Виридалай Виневайдан къуватдик акатда вун, гъавиляй вуна хадай Пакдазни Аллагъдин хва лугъуда”. (3)

Ина авай месэла а саягьда дуьньядиз атайди Вуж ятIа, Гьам я.

Агьмед, жуван фикирдиз гьваш, гуя вун Месигьдин вахтара жерягь тир. Лугьун хьи, Месигь дидедиз хьуникай вуна шагьадатнама кхьин лазим тир. Вуна ам гьикI кхьидай?

- За, мумкин я, кхьидай: “Майраман хва Иса”, - лагьана Агьмеда.

- Бес дидедин тIвар? - хабар кьуна Гьамдиди.

- Руш Майрам, - лагьана Агьмеда.

- Чна бубадин тIварни кхьин лазим я эхир, - хьвер кваз лагьана Гьамдиди.

- Адаз буба авачир, - мадни ачухдиз хьуьрез лагьана Агьмеда.

- Чавай и графада гьакIан цIар эцигиз жедай, вучиз лагьайтIа Месигьдиз чилел буба авачир, - лагьана Гьамдиди, -Я тахьайтIа, чна Ам гьинай атанатIа лагьана хабар кьадай. Вичиз Аллагьдин Гаф ва Аллагьдин Руьгь лугьузвайдан ери-бине гьинай хьун лазим я? Ам, Цаварилай атанвайди, гьакьикьатда вуж я? Ада Вичи лугьузва:

“Цаварилай атана дуьньядиз уьмуьр гузвайди Аллагьдин фу я... Зун уьмуьр гузвай фу я; Зи патав кьезвайдаз гишин жедач, захь инанмишди са чIавузни кьаних жедач” (4)

“Зун цаварилай атанвайди я, зун уьмуьр гудай фу я, и фу недайди даим яшамиш жеда. За гудай фу зи беден я, амни за дуьньядин уьмуьр патал гуда”. (5)

Агьмед, Ам Вичин беден инсаният патал кьурбанд авун патал атана. Адетдин фу незвай касди вичин адетдин беден хуьзва. Цаварилай атай Аллагьдин фу незвайдаз руьгьдин уьмуьр, даим ацIай уьмуьр гузва, Месигьдихь инанмишдаз ва Адахь галаз пай авайдаз кьенепатан кашни кьанихвал алуддай уьмуьр гуда - а кьанихвал

Аллагъдихъ хъун я. И кар за жува гъисна! Месигъ
- им Аллагъди ваз ганвай къурбанд я, Агъмед.

- Зун гъеле и кардиз гъазур туш, - явашдиз лагъана
Агъмеда. - Зи къиле гъаф фикирар гъатнава, Вун
Аллагъдихъ инанмиш хъунин гъавурда зун дуъз
акъазвачир. Вун са Аллагъдихъ инанмиш тирдан ва
Ада Вич Месигъдай къалурайдан гъавурда зун гила
са уътери акъазва. Заз Месигъ вири рикелди
кІанзавайди ваз чизва, амма захъ жавабар гана кІани
суалар гъаф ама. Абурал чун, Гъамди, къведай
сеферда гуъруъшмиш хъайила акъвазда.

- Аль-саламу алейкум.

- Алейкум аль-салам.

АЛЛАГЪ ВА ИНСАН

- За саки вири вахтунда чи эхиримжи ихтилатдикай фикирзавай, - лагъана Агъмеда. - Эвелдай вуна Майраман хва Иса инсан я, ахпа вуна Исадай Аллагъди Вич къалурна лагъанай. Ам гъакъикъатда вуж я? Куъне гъакъан Майраман хчикай Аллагъдин хвани, Месигъни ийизвай хъиз жезвачни?

- Ваз чидани, Агъмед, - башламишна Гъамдиди. - И суалдиз жаваб - ина, чилелни, даимлухдани Аллагъдихъ галаз жедай даим уьмуърдин куълег я. Эгер чна инсанрикай Аллагъ авунайта, идакай “ширк” жедай (са вуж ятани Аллагъдиз барабар авун). Амма Библияди Аллагъ инсандин къаматда аваз атана лугъузва.

Месигъ инсан хъиз дидедиз хъайидахъ галаз чун вири рази жезва:

Пайгъамбаррин гафарай, Месигъ Ибрагъиман хва, Давудан хва ва Майраман хва я. Амма Месигъ дидедиз жедалди пайгъамбарри лагъай гафара Аллагъди Вич Месигъдин сифетда аваз къведа лагъана хабар ганай.

- Ваз дугъриданни Аллагъ Месигъдин сифетдалди чаз ачух жедайдакай русулрини пайгъамбарри хабар гайиди я лугъуз кӀанзавани? - хабар къуна тажуб хъайи Агъмеда.

- Библиядин къилин тема - Месигъ я. Гъакъ хъайила Аллагъди Месигъдикай гъакъикъат пайгъамбарриз ачухунал мягътел хъун лазим жезвач! - лагъана Гъамдиди.

- Къалур кван заз, - истемишна Агъмеда. - Заз Каламдай а чкаяр акваз кӀанзава.

Гъамди са декъикъада фикирлу хъана ва ахпа ада лагъана:

- Аллагъди чи эрадилаь тахминан 700 йис вилик Михей пайгъамбардин мецелди Месигъ Вифлеем шегъерда дидедиз жеда лугъуналди, Ада, Аллагъди, Месигъ Вич дидедиз жедалди авайдини ачухнай:

“Агъзурралди чувудрин арада вун гъвечли яни къван, Вифлеем-Ефрафа? Зун патал ви къеняй Вич гъамиша эвелдилай авайди акъатда”. (1)

Инжилда кхъенвайвал, Месигъ Вифлеемда дидедиз хъана:

“Юсуф Галилеяда авай Назарет шегъердай Давудан шегъер тир Вифлеемдиз фена, вучиз лагъайтла ам Давудан тухумдай тир, адаз пабвиле къачун патал лишанламишинавай, вични руфунал залан Майрам никягъиз кланзавай. Абур шегъерда авайла, Майрама аял хадай вахт алукъна, ада вичин сифтегъан хва хана”. (2)

Суал ам я хъи, дидедиз жедалди фад авай Ам вуж я? Шаклу чувудрихъ галаз Ершалаимда /Аль-Кодс/ Ада Вичи суьгъбет авунай:

“ Куь Буба Ибрагъим зун акур йикъал шад тир; акуна, адаз хвеша хъанай. И гафариз жаваб яз чувудри Адаз лагъанай: ви яхцурни цуд йисни хъанвач - бес ваз Ибрагъим гъикI акурай? Исади абуруз лагъана: за рикIивай; лап рикIивай квез лугъузва; Ибрагъим авайдалайни вилик авайди я Зун”. (3)

Чаз Ибрагъим чи эрадилай тахминан 2000 йис вилик хъайиди чида.

- АкI хъайила Месигъди Вич дидедиз жедалди Вич авайди я лугъуз тестикъ ийизвай, лагъана Агъмеда. - Амма Аллагъди Вич Месигъдай къалурдай чIал пайгъамбарри гъикI кхъенва?

- Библиядин гзаф чинра кхъенва, - лагъана Гъамдиди. - Яшай пайгъамбарди Майраман хва Иса чIехи хъайи шегъердай Вуж акъатдатIа Гъадакай кхъенва. Ада даиман пачагълугъ, вичин бинеда

Аллагъдин дуьнья авай пачагълугъ туькӀуьрдай-
дакай ва Ада Вичи, Давудан тухумдай тирда, и
пачагълугъ идарани ийидайдакай кхьенва. Яшай
пайгъамбарди Месигъ вуж ятӀа, Адаз лугъудай
жуьреба-жуьре тӀварар къаз, галай-галайвал
кхьизва:

**“Чаз бицӀек хъана, чаз Хва гана; гьукум
Гъадав жеда, Адаз тӀвар гуда: Иерди, Меслятчи,
Мягъкем Аллагъ, даимлухдин Буба, дуьньядин
Бег. Давудан тахтунални адан пачагълугъда
Адан гьукумдарвални мергъаметлувал артух
хъуниз са сергъятни жедач, Ада и пачагълугъ
гъахъ дувандалди алай аямдилаь асиррин
эхирдалди тайинни ийида, мягъкемни”.** (4)

Чаз чида хьи, Аллагъди са низ ятӀани гузвай
тӀварари а кас вуж ятӀа къалурзава. Бес Ам вуж я,
Агъмед, и: Иерди, Меслятчи, мягъкем Аллагъ,
даимлухдин Буба, дуьньядин Бег?

- Заз акӀ я хьи, зун Месигъдикай Ам дидедиз
жедалди пайгъамбарри кхъей ихтилатрин гъавурда
гила тӀимил-шимил акъазва, - лагъана Агъмеда. -
Амма рикӀивайни ихтилат Аллагъ Вичи халкъ авур
дуьньядиз атуникай физвани?

- Хашдар Ягъя (*Ягъя ибн Закаръя*) Месигъдин
аямда яшамиш хъайи кас я, - лагъана Гъамдиди. -
Ам Аллагъди халкъ Месигъ атуниз гъазурун патал,
инсанривай гунагъар хиве къаз хъун патал ва абур
Месигъдихъ инанмиш хъун патал ракъурнай.
Ягъядивай вич вуж я ва вучиз ам Аллагъди
ракъурнавайди я лагъана хабар къурла, Ягъяди
жаваб яз Яшай пайгъамбардин гафар кӀелна. 40-
къиле кхьенва:

**“Баябан чуьлда гъарайзавайдан сес чкӀида:
Агъадиз рехъ гъазура, Ам къведай рехъ дуьзди
ая. Гъар са дере хкаж хъана ацӀурай, гъар са дагъ
агъуз хъана алгъурай, къекъвей рекъер цӀалцӀам
хъурай. Аллагъдин баркалла пайда жеда ва гъар**

са бендедиз Аллагъдин къутар-мишвал аквада”. (5)

Яшай пайгъамбардин гафар чѳехи пачагъ атуникай кхъенвай хъиз аквазва. Адаз баябан чуьлдайтгуз цѳийи, дуьз, цѳалцѳам рехъ туькѳуьрун лазим я. Амма чи патав къведай а пачагъ вуж я, Агъмед?

- Пайгъамбардин гафарай, ам чи Агъа, чи Аллагъ я, - фикирлу яз лагъана Агъмеда.

- Эгер чна Каламдин муькуь чинарни кѳел хъувуртѳа, - лагъана Гъамдиди, - шикил мадни ачухди жеда. Ана кхъенва:

“...Къуватдалди жуван ван хкажна Ершалаимдиз муштулух це! Сес хкажа, кичѳе жемир; чувудрин шегъерриз лагъ: ингъе - чи Аллагъ! Ингъе, къуват гвай Агъа Аллагъ къвезва, Адан гъукум авай гъил къвезва. Ингъе Адан савкъватни Адахъ гала, Ада гузвай пайни Адан вилик ква. Ада, Бубади хъиз, Вичин суьруь хуьда. Ада кѳелер къужахда къада, Вичин хурув агудда, ацадай хипер гъалда”. (6)

Месигъ, Вичи Вичикай лагъайвал, вири инанмиш-бурун чубан хъиз атана:

“Зун регъимлу Чубан я. Регъимлу чубанди вичин руьгъ хипериз гуда”. (7)

Амма, Агъмед, вуж я Ам, пайгъамбарди лагъайвал, Чубан хъиз къведайди?

- За хиве къун лазим я хъи, ада Агъа Аллагъдикай лугъузва, - жаваб гана Агъмеда. Адаз пайгъамбардин гафари кѳевелай таъсир авунвай.

Гъамдиди давамарна:

- Агъмед, заз чиз, пайгъамбарри лагъай гафар вири Майраман хва Исада къилиз акъатайдан гъавурда вун акъазва.

Месигъ дидедиз жедалди малайик Жабраил

Зекеридин патав атанай, Зекеридикай Хашдар Ягьядин буба хьун лазим тир. Малайикди Зекеридиз хва жедайди ва хчин хиве кьетIен везифа авайди кьейднай. Жабраилди лагьанай:

“Ам дидедин руфуна амаз Пак Руьгьдив ацIуда. Ада Израилдин гзаф рухваряр Агъа Аллагьдихь элкьуьрда; ам Ильясан руьгьни кьуват кваз Адан вилик кваз кьведа, ада бубайрин рикIер аялрив вахгуда, муьтIуьгь туширбуруз муьминвилини фикирар гуда, халкъ Аллагьдин вилик атун патал гьазурда”. (8)

- Инжилдай аквазвайвал, Хашдар Ягья нелай вилик атанай, Агьмед?

- Агьадилай, абурун Аллагьдилай вилик, - лагьана жаваб гана Агьмеда.

- Хашдар Ягья дидедиз хьунни кумаз, - лагьана Гьамдиди, - Зекериди вичин цийиз ханвай хцикай пайгьамбарди лугьудай хьтин, яни ихьтин гафар лагьана:

“Вазни, бицIек, Чехи Аллагьдин пайгьамбар лугьуда, вучиз лагьайтIа вун Агьадин вилик кваз физва, вуна Адаз рекьер гьазурда, инсанар чпин гунагьрилай гьил кьахчуз хьунин гьавурда твада, рагь экьечIдай патаз цаварилай атай чи регьимлу, милайим рикI авай Аллагьдикай лугьуда”. (9)

Гьавиляй ваз аквазва, Агьмед, Яшай пайгьамбардинни малайик Жабраилан гафарай аквазвайвал, Зекеридин хва Ягья Агьадилай вилик кьведайди ва адан гуьгьуьналлаз кьведайди Аллагь Вич тирди лагьанва.

- Эхь, зун гьавурда акьазва хьи, Месигь атайла, вири и крар тестикь хьана, - рикIивай лагьана Агьмеда.

- Эхь, лап вири дуьм-дуьз тестикь хьана, - лагьана

Гьамдиди. - Руш Майрама Давудан шегьер тир Вифлеемда Месигь хайила, Аллагьдин малайик чуьлда авай чубанрин патав атанай ва абуруз лагьанай:

“- Киче жемир, за квез чехи шадвеликай хабар гузва, ам вири инсанрив агакьда: Давудан шегьерда Кьутармишдайди ханва, Ам Месигь Агьа я”. (10)

Месигь - Агьа Вич тирди Инжилда мад ва мад сеферда тестикь жезва. Месела, ана Месигьди лугьузва:

“Зунни Буба - сад я”.(11)

За лап сифтедилай Майраман хциз гьурметзавай ва заз ам кландай, - лагьана Агьмеда. - Амма гила заз сифте яз Месигь гьакьикьатда вуж ятIа ва Ам вучиз дуьньядиз атайди ятIа аквазва. За ваз зун и кардан гьавурда тунай рикIин сидкьидай сагьрай лугьузва, Гьамди.

- Агьмед, - рикIивай лагьана Гьамдиди, - Месигьдихь инанмиш хьуниз килигна Аллагь ваз ви гунагьрилай гьил кьахчун ва даим уьмуьр теклифзава.

Вич ажалдал гьалиб хьайи ва кьейибурал чан хкай Месигьди лагьанай:

“Зун кьейибурал чан хтун ва уьмуьр я; Захь инанмишди кьейитIани адал чан хкведа; Захь инанмиш чан алай са касни садрани рекьидач”. (12)

Агьмед, Месигьдихь инанмиш хьунай Аллагьди ваз теклифзавай савкьват ваз кьабулиз кланзавани?

- Эхь, заз акI я хьи, гуя Ада исятда зи рак гатазва, - лагьана Агьмеда вилерал накьвар алаз. - Аллагьдин савкьват за гьи саягьда кьабулун лазим я?

- Им акьван четин кар туш, - лагьана Гьамдиди. -

Жуван гафаралди Аллагъдиз дуъа ая. Адаз жуван вири крар хиве яхъ - Аллагъдиз гъикI хъайитлани чакай вири чизвайди я. Месигъди ви патахъай гайи къурбанддин куъмекдалди гунагърилай гъил къахчун къабула. Аллагъ Вичин Руьгъдалди ви уьмуьрдиз атун патал, вакай Месигъдин терефдар ва Адан талмиз хъун патал, Аллагъдиз ваз лазим къуват це лугъуз дуъа ая. Месигъ Вичи авур къурбанддалди ви ва Аллагъ Бубадин арачи хъанва.

Буна Месигъ Аллагъдин савкъват хъиз къабулай чIавуз, вуна са алапат гъисса. Библияди лугъузва хъи, вун цавари гана цIийиз дидедиз хъжеда. Вуна цIийи уьмуьр ва Месигъдин куъмекдалди Аллагъдихъ галаз цIийи, къилдин рафтарвилер къабулда. Аллагъдикай ви Буба, вакайни Адан хва жеда; Месигъ къабулайбурукай Инжилда икI кхъенва:

“Ам къабулайбуруз, Адан тIварцIин хатурдай Адахъ инанмишбуруз Аллагъдин балаяр жедай ихтияр гуда”. (13)

Къве дустунини дуъа авуна куьтягъайла ва къведани санал Аллагъдиз чухсагъул лагъайла, Гъамдиди хъуьрез-хъуьрез, хушвилелди лагъана:

- Буюр чи хзандиз илиф! Гила чун Месигъдин куъмекдалди Аллагъдин чIехи хзанда авай стхаяр я.

- За ви хъсанвилез гъихътин гъуьрмет хъийин! - лагъаиа шад хъанвай Агъмеда.

- Гъуьрмет Аллагъдиз ая ва рикIел хуьх - и кар гъар юкъуз ая, - лагъана Гъамдиди. - Месигъдин муькуь терефдаррихъ галазни алакъаяр кутIуна, жув хътинбур жагъур ая. Гила вавай Месигъди Вичин талмизриз чирайвал гъакъикъи дуъа ийиз жеда:

“Цавараллай чи Буба! Къуй Ви тIвар пак хъурай, къуй Ви Пачагълугъ атурай; цаварал хъиз, чилелни Ви къаст алаз хъурай. Чаз гъар юкъуз чи гъалал фу це; чна чаз буржлубуруз

буржар гьалал хьийизвайвал, Вунани чи буржарилай гьил кьахчу. Чун рекьелай алудиз тамир, чун гьилледикай хуьх, вучиз лагьайтла даимлух авайди Ви Пачагьлугь, Ви кьуватни кьудрат я. Амин”.(14)

АЛАВА

Библиядай чукар

Аллагъдин КІел

- (1) Румвийриз. 6:23
- (2) Ягья. 1:29
- (3) Керемат. 3:20

Аллагъ Сад Я

- (1) Ягья. 1:1-4
- (2) Ягья. 1:14
- (3) Лука. 1:35
- (4) Ягья. 6:33,35
- (5) Ягья. 6:51

Аллагъдин Къурбанд

- (1) Тим. 1-чар. 2:5-6
- (2) Чувудриз. 9:22
- (3) Яшай. 53:4-7
- (4) Забур. 21:15-19
- (5) Марк. 10:45

Аллагъ Ва Инсан

- (1) Михей. 5:2
- (2) Лука. 2:4-7
- (3) Ягья. 8:56-58
- (4) Яшай. 9:6-7
- (5) Яшай. 40:3-5
- (6) Яшай. 40:9-11
- (7) Ягья 10:11

- (8) Лука. 1:15-17
- (9) Лука. 1:76-78
- (10) Лука. 2:10-11
- (11) Ягья. 10:30
- (12) Ягья. 11:25-26
- (13) Ягья. 1:12
- (14) МатІай.6:9-13

Гунагь

- (1) Уьмуьр. 2:16-17
- (2) Румвийриз. 5:12
- (3) Уьмуьр. 3:15

Ибрагьиман Хва

- (1) Уьмуьр. 12:1-3
- (2) Уьмуьр. 17:19-21
- (3) Уьмуьр. 28:13-14
- (4) Яшай. 11:1-2,4,10